

Innehåll

Abstract	3
<i>Inledning</i>	4
<i>Problemformulering</i>	4
<i>Syfte och frågeställningar</i>	5
<i>Hemlöshet definition</i>	5
<i>Vad innebär Housing First?</i>	6
Bakgrund	7
<i>Informationssökning</i>	7
<i>Kunskapsöversikt hemlöshet</i>	7
<i>Hemlösheten i Sverige på 2000-talet</i>	9
<i>Begreppsförklaringar</i>	10
<i>Sekundär bostadsmarknad</i>	10
<i>Specialkontrakt</i>	11
<i>Boendetrappan</i>	12
<i>Utvärderingar av housing first</i>	12
<i>Forskning i Sverige</i>	12
<i>Forskning i andra länder</i>	13
Teoretiska perspektiv	14
<i>Socialkonstruktionism</i>	14
<i>Socialkonstruktivistisk hemlöshetsforskning</i>	16
<i>Processer som skapar nya boendeformer</i>	17
<i>Accounts</i>	18
<i>Organisationsteori</i>	19
<i>Lipsky och Street level bureaucrats</i>	19
Metod	20
<i>Val av metod</i>	20

<i>Telefonintervjuer.....</i>	<i>21</i>
<i>Urval.....</i>	<i>21</i>
<i>Reliabilitet och validitet.....</i>	<i>22</i>
<i>Etiska överväganden.....</i>	<i>23</i>
<i>Empiri och Analys</i>	<i>23</i>
<i>Presentation av mina intervjupersoner.....</i>	<i>24</i>
<i>Kategorisering av klienter- boendet är inte problemet.....</i>	<i>28</i>
<i>Hänsyn till andra boenden.....</i>	<i>31</i>
<i>Socialtjänstens beroende av andra aktörer.....</i>	<i>33</i>
<i>Tröghet i organisationen.....</i>	<i>35</i>
<i>Gräsrotsbyråkraternas dilemman.....</i>	<i>37</i>
<i>Avslutande diskussion</i>	<i>38</i>
<i>Referenslista.....</i>	<i>40</i>
<i>Bilaga.....</i>	<i>42</i>

Abstract

- Title: Housing-First or Treatment first-a study of social workers' discussions of the Housing-first model.

Author: Janna Svensson

The aim of this study is to examine the way in which social workers dealing with issues of homelessness in Swedish local councils consider the new approach to housing of homeless persons called the Housing First model, with particular focus on the arguments used in their assessment of the model. The attitudes of social workers towards the Housing First model are of crucial importance, because the decision to recommend models of rapid re-housing lies with the individual administrator. The Housing First model is a new approach to issues of homelessness within the Swedish context, and a philosophy more or less the opposite to the current way in which issues of homelessness are managed. The study is based on semi-structured interviews with social workers responsible for the administration of issues of homelessness in three Swedish local councils; Malmö, Helsingborg and Göteborg. The analyses is based on a social constructivism theory with particular focus on categorization, organization theory and Michael Lipskys theory about the dilemmas of street level bureaucrats. The theoretical device "accounts" has also been used in the analyses so further analyze the social workers statements. The study concludes that the decision to employ Housing First solutions is dependent on the characterization of the individual client in terms of their suitability for various models of housing support, as well as the influence of external agents, chiefly landlords.

Search terms: Homelessness, Housing First, social work, categorization, housing

Inledning

Hemlöshet är ett socialt problem som är en stor utmaning för svenska kommuner. Enligt socialstyrelsen finns det idag ca 18000 hemlösa i Sverige. Och antalet ökar. Det finns inga säkra tecken på vad som fungerar för att lösa denna problematik. I de allra flesta svenska kommuner har en sekundär bostadsmarknad utvecklats. Detta är en boende marknad som enligt vissa snarare motverkar sitt syfte och leder till ökat utanförskap (Sahlin 2007). I regeringens senaste strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden menar man att hemlösa inte utgör en homogen grupp och har inte en enkel lösning (Socialdepartementet 2007). Hemlösheten kan inte heller lösas av enbart socialtjänsten utan är problem som rör flera politiska områden som bostadsmarknad, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård, integration och utbildning. Socialdepartementet påvisar i sin strategi att man bör ha en helhetssyn och en sammanhållen politik på nationell och lokal nivå.

Problemformulering

Idag försöker man i svenska kommuner att lösa hemlöshetsproblemet genom boendetrappor och specialkontrakt. Specialkontrakt innebär att socialtjänsten står för hyreskontraktet. Med viss variation mellan olika kommuner kan ofta den hemlöse till slut ta över kontraktet själv efter att ha klarat av att uppfylla de villkor som varit ett krav för att få kontraktet. Ett specialkontrakt föregås för det mesta av att den hemlöse avverkar en viss period på andra typer av boenden och behandlingar. De senaste åren har det blivit allt svårare att på egen hand kunna få ett kontrakt på en hyreslägenhet vilket inneburit att fler grupper exkluderats från den reguljära bostadsmarknaden. Krav på referenser från tidigare boenden, fast inkomst och inga betalningsanmärkningar är exempel på saker som försvårar för många människor att skaffa eget boende.

En ny metod för att lösa hemlöshetsproblematiken har på senare tid kommit på tal i Sverige. Housing-first är ett sätt att angripa hemlösheten som bygger på att bostadsproblemet är det som skall lösas först även om personen har andra problem också. Den hemlöse får alltså ett förstahandskontrakt på en lägenhet först, och sedan jobbar man med personens övriga problematik. Ideologiskt bygger modellen på att bostad är en rättighet. En egen bostad ses som en förutsättning för att en person skall kunna ta

itu med sina problem. Modellen har använts i bland annat USA och Kanada och det pågår just nu som ett forskningsprojekt vid Lunds Universitet.

Synen på hur hemlösheten skall angripas enligt Housing- first modellen innebär i det närmaste motsatsen till hur man arbetar idag. Men det är inte bara ett nytt sätt att tänka. Metoden innebär även en organisatorisk förändring i form av t.ex. samarbete med andra aktörer. Det är just denna motsättning som väckte mitt intresse för denna modell. Jag funderade på hur modellen skulle tas emot i svenska kommuner när synen på hur hemlöshet skall bekämpas enligt Housing-first är tvärtemot hur man ser på hemlöshet och dess lösningar med dagens metoder. För att fånga dynamiken i dessa motsättningar har jag valt att intervjua socialsekreterare som arbetar med boendefrågor. Socialsekreterare är de som berörs både av organisatoriska förändringar och nya förhållningssätt gentemot klienter. Socialsekreterare är väl insatta i de metoder som används idag och vilka för eller nackdelar dessa har. De är viktiga led i att upptäcka eventuella brister i organisationens resurser gentemot klienters behov. Deras syn på Housing-first kan möjligen ge en viss föräning om hur metoden kommer att fungera i svenska kommuner.

Syfte och frågeställningar

Housing-first modellen ifrågasätter dagens metoder genom att förutsättningslöst erbjuda alla hemlösa ett eget boende. Syftet med uppsatsen att undersöka hur enskilda socialsekreterare som handlägger boendefrågor tänker kring Housing-first och hur man förklarar sina egna arbetsmetoder i denna belysning.

För att belysa syftet har jag tagit fram vissa centrala frågeställningar.

Hur ser man på sin egen verksamhet? Anser man att man når upp till ställda krav om att tillhandahålla boenden till kommunens medborgare? Anser man att man ger "rätt" insatser?

Vad anser de tjänstemän jag intervjuat om housing-first som modell för att sänka antalet hemlösa? Uppfattas modellen som ett ifrågasättande av befintliga arbetsmetoder och hur hanterar man isåfall detta ifrågasättande?

Hemlöshet definition

Det finns flera definitioner för hemlöshet, mer eller mindre beskrivande vad gäller den hemlöses sociala status. Någon genomarbetad och allmänt accepterad definition finns emellertid inte (Wiktorin 1980, Sahlin 1992). Nedan har jag tagit med socialstyrelsens definition som den ser ut idag. Denna definition delar in hemlösheten i fyra kategorier som baseras på var den hemlöse befinner sig just vid tillfället för den senaste kartläggning av hemlösheten 2005. Den innehåller även hur många som befann sig inom respektive kategori vid tillfället för kartläggningen. Definitionen ger en bild av att det inte bara är personer som lever på gatan som räknas som hemlösa, utan även personer som riskerar att bli hemlösa när de t.ex. skrivs ut från institutioner eller om de bor hos bekanta.

-

- **"Saknar tak över huvudet", 3600 personer**

Den mest utsatta gruppen. Ungefär 900 av de 3600 (var fjärde person) sov ute när kartläggningen genomfördes. Resterande 2700 bodde på härbärgen, andra akutboenden, hotell, camping eller vandrarhem.

- **Bostadslösa inom tre månader, 2000 personer**

Inom tre månader skulle de skrivas ut från kriminalvårdsanstalt, behandlingsenhet eller stödboende i socialtjänst, landsting, privat vårdgivare, SiS-institution eller HVB-hem utan att ha en bostad ordnad.

- **Osäkra boendelösningar, 6400 personer**

Löper risk för framtida hemlöshet. Här finns personer som vid kartläggningen vistades på behandlingsenhet eller i någon form av stödboende. Utskrivning var inte planerad inom tre månader, men bostad var inte heller ordnad inför eventuell framtida utskrivning eller utflyttning

- **Andrahandskontrakt eller kontraktslöst boende, 4700 personer**

Den här gruppen bor kontraktslöst hos släktingar eller bekanta eller har andrahandskontrakt kortare tid än tre månader. De har sökt hjälp hos socialtjänsten eller annan organisation för att lösa sin boendesituation.

Vad innebär Housing First?

Housing-first är en modell för att lösa hemlöshetsproblem. Modellen kallas lite olika i Sverige bland annat Bostad först. Metoden har vissa grundläggande drag som gör att den skiljer sig ganska mycket från de metoder man använder sig av i Sverige idag. Det grundläggande för Housing- first är att en bostadslös person erbjuds en trygg och ordnad bostad med ett vanligt förstahandskontrakt. Ideologiskt sett bygger modellen på att det är varje människas rättighet att ha en bostad och detta är en förutsättning för att klara de eventuella påfrestningar som det innebär att förändra sitt liv. Även personer som inte

anses vara redo att klara en egen bostad skall kunna erbjudas en. I en publikation från socialstyrelsen (2010) står det att åtskillnaden mellan boende, boendestöd och behandlingsinsatser görs. Med detta menas att de eventuella insatser som personen anses vara i behov av skall vara frivilliga. De personer som får en bostad enligt denna modell förväntas på sikt erhålla en större stabilitet i boendet och ett sundare levnadsätt. På de olika platser där metoden har använt förekommer det vissa variationer i hur man gått till väga. I Seattle till exempel har man hyst in personer på ett hotelliknande boende. Det finns också skillnader i vad man erbjudit för insatser och i vilken utsträckning de varit helt frivilliga.

Bakgrund

Informationssökning

Jag började söka på Socialhögskolan hemsida där det fanns information om det forskningsprojekt som skolan bedrev om Housing-First. Här fick jag flera uppslag till källor samt allmän information om Housing-First. Jag har även sökt på Lovisa och Libris där jag använt sökorden *Hemlöshet* , *Hemlöshetsforskning*, *socialt arbete med hemlösa*, *kategorisering*, *bostadsmarknad* och *Housing -First*. Jag har även använt mig av några av de sökfunktioner som finns på Lunds universitets ämnesguide för socialt arbete. För denna uppsatsen har jag varit intresserad av svensk forskning och därför sorterat bort annat. När det gäller generell svensk hemlöshetsforskning domineras denna av några få namn. Dessa namn har jag senare sökt vidare på via Lovisa och Libris. Jag har även sökt på google där jag använt samma sökord. Förutom generell hemlöshetsforskning har jag även funnit en hel del rapporter och utvärderingar av projekt från olika delar av landet. Dessa har ofta varit nischade på olika sätt t.ex. har de bara innefattat hemlösa med en viss sjukdomsbild eller enbart kvinnors situation. Dessa är intressanta i sig men har inte varit relevanta för mitt arbete då de oftast bara redogör för ett visst geografiskt område eller en viss målgrupp.

Kunskapsöversikt hemlöshet

Detta och nästa avsnitt syftar till att få en inblick i hur man förhållit sig till hemlöshet bakåt i tiden samt vad som lett till förändringar i synen på hemlösa. Detta kan ses i förhållande till att min egen undersökning som bl a. undersöker hur socialsekreterare ser på ideologisk och organisatorisk förändring.

Hemlöshet som begrepp är ett ganska nytt och började användas omkring 1900 (Swärd 2008). Hemlöshetsbegreppet utvecklades troligen i samband med den nya syn på hemmet som boplat som utvecklades under 1800-talet och det moderna industrisamhället. Tidigare var inte hemmet kopplat till trevnad, avkoppling och familjerelationer på samma sätt. En bostad kunde vid denna tid bestå av en drängkammare och vara knutet till arbetsgivare och anställning på ett sätt som inte förekommer idag. De första studierna av hemlösa i Sverige utfördes runt 1900-talet eller lite tidigare, och bestod av skrifter där man skildrade livet för hemlösa och senare även rapporter och fältstudier. Vissa av de första studierna utfördes av läkare och det som rapporterades fick därför ett socialmedicinskt perspektiv. Man rapporterade om den dåliga hygien på härbärgena och risken för smittspridning av bl a tuberkulos (Beijer 2007). På grund av den dåliga hygien och sjukdomar som spreds till följd av denna kom hemlöshet även att förknippas med fysisk ohälsa (Swärd 2008). Under senare delen av 1800-talet skapades med hjälp av dessa studier en bild av de hemlösa som hjälpsökande genom att frivilliga dokumenterade deras förhållandena med hjälp av ord och bild. Detta gav en perspektivbunden syn på hemlösa som hjälpbehövande och syftet var att försöka få samhället att engagera sig (Swärd 2008). De första mer vetenskapliga studierna utfördes 1962 av Gunnar Inghe på uppdrag av socialvårdens kommitté i Stockholm (Beijer 2007). Studien omfattar 5200 hemlösa män som bodde på härbärgen i Stockholm. Studien visar bl a att tre fjärdedelar hade blivit omhändertagna för fylleri, många hade socialhjälp och psykiska problem (ibid). Gunnar Inghe gjorde en andra studie som fokuserade på hemlösa kvinnor. I studien ingick 581 kvinnor som vistades på härbärgen. Studien visar att en sjättedel av kvinnorna hade missbruksproblem, en sjättedel hade vistats på ett psykiatriskt sjukhus och en tredjedel hade socialhjälp. Kvinnorna utgjorde en heterogen grupp. Vissa kvinnor hade arbete och hade tillsynes inga andra problem än att de saknade bostad, medan andra hade allvarliga psykiska problem, hade varit utan bostad under en lång period och hade problem med missbruk. Studien visade att kvinnorna for illa av att vistas alla under samma tak på en stor institution och Inghe föreslog att boendet skulle delas upp på ett antal mindre härbärgen (Beijer 2007). Under tidigt 1900-tal var inte bostadsmarknaden anpassad för den tillströmning av människor till städer som industrialismen medförde. I och med detta

blev bostadslösheten klassat som ett bristproblem. Det byggdes inte mycket bostäder vid denna tiden då de som hade pengar valde att satsa dessa på annat som var mer lönsamt (Swärd 2008). De åtgärder som hittills vidtagits var begränsade. De hade utförts av frivilligorganisationer och fattigvården. Man började dock inse att för att lösa problemen krävdes kunskap. Ansvar för att lösa hemlöshetsproblematiken övergick mer och mer till samhället. Man började göra sociala kartläggningar och föra statistik för att göra samhället överskådligt. Överskådligheten skulle sedan möjliggöra olika reformer för att minska hemlösheten från samhällets sida (Swärd 2008). Under 1930-talet och framåt fortsatte det att rapporteras om de hemlösas socialmedicinska status (Beijer 2007). Samtidigt drog man från politiskt håll upp riktlinjer för hur bostadspolitiken skulle se ut framöver.

Hemlösheten i Sverige på 2000-talet

Den senaste kartläggningen av hemlösheten i Sverige presenteras i form av en lägesbeskrivning som utgavs 2005. Mätningen skedde under vecka 17 år 2005. Tidigare kartläggningar har gjorts 1993 och 1999. Jämförelser mellan mätåren har varit svåra att göra eftersom man ändrat definitionen på vad en hemlös är efter 1999 och man har även utökat mängden tillfrågade personer. En jämförelse mellan åren 1999 och 2005 har ändå varit möjlig att göra eftersom det finns tillgång till persondata båda åren. Det som är intressant med denna kartläggning är just jämförelsen mellan mätåren eftersom en utveckling åt ett visst håll kan antas fortsätta i samma riktning förutsatt att inget drastiskt inträffar. Kartläggningen genomfördes med hjälp av en enkät som skickades till alla myndigheter och organisationer som kan tänkas komma i kontakt med hemlösa. Under mätveckan var totalt 17800 personer hemlösa. Av dessa var en fjärdedel kvinnor och tre fjärdedelar män. Det fanns en överrepresentation av personer födda utanför landet i förhållande till deras andel av befolkningen som helhet. I en jämförelse med tidigare mätår 1999 vill socialstyrelsen särskilt uppmärksamma några tendenser. Hemlösheten har ökat och är fortfarande ett stort problem i Sverige. De personer som är hemlösa präglas enligt socialstyrelsen av ett starkt utanförskap. Hemlösheten har även förändrats i karaktär. Större delen av dem som är hemlösa 2005 jämfört med de som var hemlösa 1999 vistas på härbärgen eller akutboenden men det var ett lägre antal som befann sig på stödboenden och institutioner. Boendesituationen har alltså försämrats för de som var hemlösa 2005 i jämförelse med 1999 (socialstyrelsen 2006). I Juli 2010 presenterade socialstyrelsen en utvärdering och avrapportering av deras tidigare utgivna strategi för att

minska hemlösheten. Resultaten visar på kritik mot gamla metoder och ett stort intresse för nytänkande. Uppmärksamhet riktas mot den sekundära bostadsmarknadens nackdelar. Intresset för nya metoder liknande Housing-first ökar tydligt. Rapporten trycker även särskilt på rätten till bostad som en mänsklig rättighet. En rättighet som inte bör villkoras genom tvång till deltagande i olika behandlingar. Det finns också en trend att fokusera på mer långsiktiga lösningar som syftar till att helt avskaffa hemlöshet. Denna trend hänger samman med den "nya synen" på bostaden som en rättighet som inte bör villkoras i motsats till uppfattningen om att hemlöshet är ett fenomen som alltid kommer att finnas i ett samhälle och som endast kan hållas under kontroll med tillfälliga lösningar (socialstyrelsen 2010).

Begreppsförklaringar

Under denna rubriken vill jag förklara en del centrala begrepp som beskriver hemlösheten och de metoder man använder för att lösa hemlöshetsproblem. Dessa är intressanta därför att de synliggör hur socialtjänsten samarbetar med andra organisationer samt hur man tänker kring klienters behov och möjligheter till ett riktigt boende. Detta kan fungera som en bakgrund att förankra mitt eget material då det är just dessa "arbetsmetoder" som mina intervjupersoner använder sig av idag.

Sekundär bostadsmarknad

Genom den hemlöshetspolitik som bedrivits de senaste decennierna har det uppkommit en sekundär bostadsmarknad i de flesta kommuner. Flera faktorer har samverkat till denna bostadsmarknad uppstått. Innan år 1993 hade socialtjänsten möjlighet att få förtur i de kommunala bostadsförmedlingarnas köer. Men när Lagen om kommunal bostadsanvisningsrätt samt 1947 års bostadsförsörjningslag upphävdes försvann denna möjlighet för socialtjänsten. Socialtjänsten förlorade möjlighet till påtryckning gentemot fastighetsägare. Denna möjlighet var socialtjänstens viktigaste medel för att ordna en bostad med förstahandskontrakt till bostadslösa personer, men detta medel fanns nu inte längre att tillgå (Löfstrand 2005). Under 1980-talet skärpte bostadsföretagen sin uthyrnings och vräkningspolicy. Denna utveckling förstärktes senare genom förändringar i hyreslagen som gjorde det lättare att vräka störande personer. Under 90-talet var den reella hyresökningen 40 procent. Hyrans andel av den disponibla inkomsten ökade från 18

till 33 procent. Sammantaget drabbade detta de ekonomiskt svaga hushållen. Bostadsföretagen kunde nu välja sina hyresgäster i större utsträckning och följden blev att de resurs svaga hushållen avvisades till förmån för andra. Detta ledde till att en sekundär bostadsmarknad tog form i början på 90-talet (ibid). I förlängningen innebär detta att socialtjänsten hyr ut bostäder och rum i andra hand till dem som saknar bostad. Dessa bostäder skall i de flesta fall vara tillfälliga, men också en träning inför eget boende, så kallade träningslägenheter. Denna typ av boende innebär också att socialtjänsten kan kontrollera och påverka sina hyresgäster (Sahlin 2007). Specifikt för dessa bostäder är att de upplåts med ett specialkontrakt som innebär att hyresgästen inte har något besittningsskydd.

Specialkontrakt

Specialkontrakten innehåller en mängd villkor som klienten är tvungen att gå med på för att få tillgång till lägenheten. Exempel på villkor för kontrakten kan vara att klienten inte får använda alkohol eller droger, men det kan också vara så att den inte får ha husdjur eller nattgäster. Med kontraktet kan det även följa individuella arbetsplaner som klienten måste följa. Klienten måste även acceptera "tillsyn i boendet" vilket innebär att någon från socialtjänsten tittar till den boende och ser till så att detta fungerar. Socialtjänsten började använda denna typ av kontrakt i mitten på 1900-talet i samband med att de som bodde på institution skulle tränas i att bo själv. Syftet med dessa bostäder var att träna klienter inför ett eget boende men det tillkom senare ett behov av boende till personer som av någon anledning, som inte alltid var missbruk, inte fick tillträde till den reguljära bostadsmarknaden (Sahlin 2007).

Sahlin har undersökt om hur den sekundära bostadsmarknaden har förändrats sedan 1989 och hur den förhåller sig till antalet hemlösa. Under denna period har man från politiskt håll förespråkat ett ökat antal specialkontrakt, ökat bostadsbyggande och ökat samarbete mellan hyresvärdar och hemlösa. Sahlins undersökningar visar hur andelen hemlösa förhåller sig över tid i jämförelse med andelen specialkontrakt, lediga lägenheter och om det finns något samarbete mellan värdar och bostadslösa. Den sekundära bostadsmarknaden har under 1990-talet vuxit med 58%, dock förekommer det stora variationer mellan kommunerna. Motivet med den sekundära bostadsmarknaden är enligt kommunerna att ge en tillfällig lösning för den hemlösa och att träna denne inför eget boende. Men på sikt är alltså denna åtgärd till för att sänka antalet hemlösa utanför den

sekundära bostadsmarknaden. Detta lyckas den enligt Sahlin inte med då de kommuner som har högst antal specialkontrakt också har det högsta antalet hemlösa utanför den sekundära bostadsmarknaden och därmed de högsta antalet härbärges boende och uteliggare. Att den sekundära bostadsmarknaden växer är enligt undersökningen ett tecken på att varken den eller den reguljära bostadsmarknaden fungerar som de skall. Undersökningen visar också att de kommuner som har värdsamarbeten har fler specialkontrakt och större antal hemlösa i förhållande till invånarantalet. Även om den sekundära bostadsmarknaden på kort sikt är en lösning för den hemlösa uppfyller den inte sitt huvudsyfte att sänka antalet hemlösa (ibid).

Boendetrappan

I många kommuner förväntas klienterna göra boendekarriär genom den så kallade boendetrappan. Boendetrappan innebär att klienten stegvis skall kunna kvalificera sig för nästa trappstegs med det slutliga målet att få en egen lägenhet. Dessa trappstegssystem kan se lite olika ut i olika kommuner. Trappstegen kan bestå av olika former av boenden och behandlingar eller kombinationer av dessa. De har olika benämningar i olika kommuner några av dessa är härbärke, träningslägenhet, kommunalt kontrakt, referensboende, motivationsboende. Mycket talar för att detta förfarande istället för att hjälpa den hemlöse till ett säkert boende förstärker dennes utanförskap och bidrar till ökad stigmatisering. Ingrid Sahlin (2007, 1996) menar att denna politik gynnar, fastighetsägarens intressen och möjliggör för allmännyttan att avsäga sig det sociala ansvaret. Bostaden ses i denna modell som ett medel för att träna klienten till att kunna bo själv. Bostaden ses alltså inte som ett mål i sig (Knutagård 2009).

Utvärderingar av housing first

Forskning i Sverige

Det finns idag inte någon svensk avslutad forskning gjord på denna metod eftersom den nyligen blivit aktuell i Sverige. Men det pågår ett projekt som drivs av forskare vid socialhögskolan i Lund. Några svenska kommuner, Norrköping, Helsingborg och Malmö har visat intresse för att delta i försöksprojekt. Genom forskningsprojektet vill man bland annat stärka rätten till en egen bostad för hemlösa och skapa en samsyn för bostadens betydelse. Man vill arbeta tillsammans med brukarna och ge frivilligt individanpassat stöd.

Syftet är också att öka synen på hemlösheten som ett komplext problem som måste angripas med differentierade metoder som bygger på forskning och beprövade metoder. Man föreslår också en rad åtgärder där Lunds Universitet bidrar med forskning, utvärdering och utbildning.

Forskning i andra länder

Metoden har prövats i flera länder men kommer ursprungligen från USA. Enligt Pathways to housing används modellen som en evidensbaserad metod, vilket innebär att flera oberoende studier har gjorts och visat på positiva resultat. Pathways to Housing är en organisation stationerad i USA som grundats av Dr Sam Tsemberis 1992 och säger sig vara grundare till modellen Housing-First. Organisationen finansierar sin verksamhet med bl a donationer. Utvärderingarna visar vad klienten efter ett antal månader i en egen bostad uppvisar för förändringar i levnadssätt. Dessa resultat säger inget om vilka förutsättningar man har för att använda metoden och det är troligt att de skiljer sig från svenska förutsättningar. Det kan röra sig om andra upplåtelseformer av boendena eller andra ekonomiska förutsättningar. Vad den säger är hur hemlösa svarar på en insats av denna typ. Om man inte har en helt andra orsaker till hemlösheten i till exempel USA så kan man gott överföra resultaten till hur det troligen skulle blivit i Sverige (Svärd 2008).

När man efter 48 månader utvärderade resultatet fann man att under de senaste 6 månaderna hade 75% av housing-firstdeltagarna haft ett stabilt boende medan deltagarna i kontrollgruppen hade stabilt boende 50% av samma tidsperiod. Utvärderingen visade också att det inte fanns några signifikanta skillnader i drog och alkohol användning mellan gruppen som fick behandling först och experimentgruppen som fick bostad först. Efter 48 månader kunde man statistiskt säkerställa skillnader i deltagande i behandling för psykisk ohälsa och det var då kontrollgruppen som hade ett högre deltagande.

Skillnaderna mellan grupperna är inte signifikanta varken när det gäller alkohol eller droganvändning. Detta visar att behandling först inte fungerar för de deltagare som först och främst är i behov av en fast bostad. Deltagarna som ingick i Housing first gruppen dricker och använder droger i samma utsträckning som kontrollgruppen trots att de inte deltagit i drogavvänjningsprogram. Författaren till rapporten är ganska säker på att drog och alkoholanvändningen är underrapporterad i båda grupperna, men att det finns en större underrapportering i kontrollgruppen eftersom nykterhet och drogfrihet var ett krav för

dessa deltagare (Patgett et al. 2006). Andra liknande studier har gjorts och visat på liknande resultat.

Teoretiska perspektiv

Socialkonstruktionism

Den nyare forskning som jag använt mig av i denna uppsats har till största del ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Socialkonstruktivism är en av de teoretiska utgångspunkterna i min analysdel och jag kommer därför att beskriva socialkonstruktivismen som teori i vid bemärkelse, därefter kommer jag att skriva om socialkonstruktivistisk hemlöshetsforskning. En av de ursprungliga formerna av socialkonstruktivismen utvecklades av Herbert Blumer och kallas symbolisk interaktionism. Blumer (1971) menar att sociala problem är en social konstruktion som genomgår en kollektiv definitionsprocess. Ett socialt problem existerar inte om det inte uppfattas som ett sådant i samhället. Vidare måste problemet vinna legitimitet för att tas på allvar inom samhällets olika arenor. När ett socialt problem väl legitimerats engageras samhället på allvar för att finna lösningar, detta kallas mobiliseringsfasen. Om inte problemet vinner legitimitet i samhället uteblir denna fas. Nästa fas är utformandet av en officiell handlingsplan. Den slutgiltiga planen är ofta en kompromiss där olika intressen har medfört att själva problemet nu ses på ett annat sätt än det gjorde från början. Synen på hur problemet skall lösas definierar nu själva problemet i sig. Nästa fas är implementeringsfasen. Denna fas innebär ytterligare justeringar i hur problemet och dess lösning kommer att ta form. De aktörer som riskerar att förlora olika förmåner när nya metoder tages i bruk kommer att göra allt för att begränsa den eller så kommer de att försöka modifiera den så att den passar in i redan befintliga arbetsstrukturer. Tvärtom kommer de som har att vinna på den nya planen att försöka sko sig på den. Eller så kommer båda grupper att utarbeta nya anpassade arrangemang som från början var oförutsedda (ibid).

Berger & Luckmann (1967) har i boken *The Social Construction of Reality* utvecklat en teori som kombinerar många olika teorier inom det som kan kallas för socialkonstruktivism. De delar upp processen i en trestegs-modell, externalisering, objektivisering och internalisering. Mycket kort kan det beskrivas såhär. Människan är av naturen benägen att

skaffa sig vanor, dessa vanor sprider sig i sin tur till andra människor(externalisering). Därmed uppstår institutioner som efter hand berör hela samhället. När man föds tar man dessa saker för givet och finner de naturliga (internalisering). I och med att man tar dessa institutioner för givna har en objektivisering ägt rum. Den sociala verkligheten existerar oberoende av människorna i den. Genom legitimering sker en objektivisering av den sociala verkligheten så att den framstår som något annat än mänskliga produkter.(Berger & Luckmann 1967).

Sören Wennerberg (2010) skriver i boken *Socialkonstruktivism- positioner, perspektiv och problem* att det visat sig att man använder termen "socialkonstruktivism" på ett oreflekterat sätt. Teorin förekommer i flera former med olika betydelse. Wennerberg reder ut begreppen genom att dela in socialkonstruktivismen i fyra olika betydelser. Socialkonstruktivism 1,2,3 och 4 där socialkonstruktivism 4 står för den mest radikala formen. De fyra har lite olika innebörd men har samtidigt det gemensamma att de har en avslöjande eller demaskerande funktion. Socialkonstruktivism 1 benämns som ett kritiskt perspektiv. Denna form består av ett vagt och diffust antagande om att man inte tar det naturliga för givet och att det skulle kunna vara på ett annat sätt. Socialkonstruktivism 2 tillämpar ett kritiskt synsätt på i första hand social situationer. Komplexa och sammansatta företeelser som vi tar för givet då vi socialiseras in i ett samhälle bör uppfattas som något som kunde vara annorlunda och som är en mänsklig produkt. Denna socialkonstruktivistiska ståndpunkt försöker likt den förra att teoretiskt beskriva hur dessa för givet tagna institutioner skapas. Berger & Luckmanns teori beskrivs som socialkonstruktivism 2 och det är denna form, och möjligen även nr 3 som används i sammanhang som är relevanta för min undersökning. Vidare menar Wennerberg att om vi tillämpar socialkonstruktivism 2 på den sociala institutionen som vi kallar kunskap, blir den till en kunskapsteori och detta kallas då för socialkonstruktivism 3. Vår subjektiva verklighet blir socialt konstruerad i den bemärkelsen att den är förutbestämd genom vårt språk. Nästa steg går så långt att man även uppfattar den fysiska verkligheten, naturen ,som socialt konstruerad. Denna ontologiska position blir då socialkonstruktivism 4 (Wennerberg 2010). Jag har bara beskrivit dessa fyra olika helt kort då det jag vill belysa är att det finns olika typer av socialkonstruktivism och att de kan användas i en mängd sammanhang och inom flera olika ämnesområden. Man bör således inte att helt okritiskt applicera denna teori på olika undersökningar utan fundera ett steg längre på dess innebörd.

Socialkonstruktivistisk hemlöshetsforskning

Cecilia Löfstrands och Marcus Knutagårds doktorsavhandlingar beskriver bl a hur socialtjänsten kategoriserar klienter men även hur det kan gå till när olika klientkategorier tar form. De beskriver de metoder man använder idag och tanken bakom dessa. Dessa har jag valt att ta med därför att de stämmer ganska väl överens med hur mina intervjupersoner beskriver hur de arbetar. De fungerar således som en bakgrund för att ge mitt material trovärdighet samt att förklara delar av vad mina intervjupersoner sagt.

Cecilia Löfstrands (2005) doktorsavhandling beskriver hur bostadslösa personer kategoriseras och hur hemlöshetsproblemet hanteras på lokal nivå i Göteborg och Luleå. Löfstrand menar att ansvaret och ägarskapet av hemlöshetsproblemet har förskjutits från staten, genom bostadspolitik, till kommunerna och allmännyttan och tillsist till socialtjänsten. Kommunerna som tidigare hade ett bostadssocialt ansvar har successivt befriats från detta ansvar genom att de allmännyttiga bostadsföretagen anpassat sig till konkurrensen på övriga bostadsmarknaden. Löfstrand beskriver hur socialpolitiska beslut på nationell nivå tolkas och översätts i praktiken på lokal nivå. Socialtjänsten har inte tillgång till medel som de tidigare haft, till exempel förtur i bostadsköer, och måste därför använda sig av informella arbetsmetoder som utgörs av den sekundära bostadsmarknaden och boendetrappor. Detta har bidragit till att synen på bostadslösa har förändrats. De bostadslösas övriga problem uppmärksammades medan själva bostadslösheten inte prioriterades. Avhandlingen vittnar också om hur bostadslösa kategoriseras och hur det uppstår grupper som inte passar in i något av socialtjänstens lösningar. Dessa grupper har andra problem som till exempel missbruk och blir ofta föremål för lokala och nationella debatter och får då representera alla bostadslösa. Mediers sätt att framställa problem får stora konsekvenser för hur den lokala hemlöshetspolitikens konkreta utformning. Bostadslösa barnfamiljer är en kategori som inte passar för alternativa boenden i boendetrappan. Kategorin har uppmärksammats i medier där man kritiserar socialtjänsten för att de betalar ockerhyror i slumbostäder till dessa barnfamiljer. Detta har lett till nya politiska beslut om uppförande av nya bostäder till dessa familjer (ibid).

Marcus Knutagårds doktorsavhandling *Skälens fångar* analyserar hur hemlösa sorteras och hur olika insatser organiseras i Malmö. Knutagård beskriver hur vissa boendelösningar anses vara bättre eller sämre än andra när de administreras av

socialtjänsten. Olika boendelösningar har olika definitioner som relateras till särskilda kategorier av hemlösa. Knutagård beskriver hur dessa kategorier skapas för att passa in i särskilda boendeformer. Ett exempel är en familj som hamnat i ett av de sämre områdena i Malmö. Familjen har varit runt på olika boenden som anvisats av socialtjänsten, men inget har fungerat. Knutagård skriver att de som klassas som outsiders lätt hamnar i en situation där de låses fast i rådande beskrivning, en beskrivning som till sist blir beskrivningen av dem själva. När man beskriver ett typfall som denna familj tenderar man att fokusera på de sämsta medlemmarna i gruppen, även om förhållandena är tvärtom i verkligheten. När ett typfall anses som "de värsta" för det med sig att just detta fall får representera det sociala problem som fallet anses tillhöra. Att tillhöra ett sådant här typfall innebär att ens förutsättningar inte bedöms individuellt utan utifrån medlemskapet i den specifika gruppen (Knutagård 2009).

Processer som skapar nya boendeformer

Knutagård (2009) beskriver också en process som han kallar för rendering. Författaren menar att skapandet av nya boendeformer för specifika kategorier aktiveras genom bland annat rendering. Renderingen utgör en länk mellan utifrån kommande kategorier och institutionens inre kategorier. Det är lättare för en organisationen att överföra en kategori som kommer utifrån och redan används i andra sammanhang. Denna process medför dock ett visst spill, dvs. personer som inte passar in i den nya kategorin för det specifika boendet. Detta spill gör dock att det behöver skapas ytterligare en ny boendeform.

I avhandlingen beskrivs ett annat begrepp som kallas looping. En institutionell loop äger rum om en klient bedöms ha andra problem än bara boendet. Begreppet syftar till hur klienter tillskrivs olika kategorier bara genom att befinna sig i systemet. Om en klient har andra problem än bara boendet kan den bli erbjuden ett akutboende. Efter att ha bott på ett akutboende kan det ibland bli så att klienten blir institutions skadad och då behöver ytterligare stöd innan den kan klara ett eget boende. Författaren menar att denna process innebär att klienten måste lära sig något som den inte hade problem att klara av innan den kom i kontakt med socialtjänsten. När väl en klient hamnat under kategorin härbärgesboende har den inte stora möjligheter att få exempelvis en träningslägenhet.

I samma avhandling framkommer det att klienter ofta inte är medvetna vilka kategorier de tillhör. Kategorierna är något som skapats i organisationen. Klienten behöver således inte vara medveten om vilken kategori socialtjänsten har placerat denne. Avhandlingen visar att klienter definieras utefter hur länge de har befunnit sig på de olika stegen i

boendetrappan. Det är även av stor betydelse var i trappan man befinner sig. Ju högre upp desto närmare är klienten att klara ett eget boende. Knutagård menar att vissa av de förklaringar som hans intervjupersoner givit kan ses som "accounts". Accounts är ett teoretiskt verktyg eller analytiskt begrepp som även passar för att mitt syfte och mina frågeställningar. Därför tänker jag använda mig av detta i min analysdel.

Accounts

När jag gick igenom mitt intervjumateriel noterade jag att svaren som givits ofta syftade till att förklara varför Housing-first på det ena eller andra sättet inte skulle fungera i deras kommun. De förklaringarna som gavs hade ofta bakomliggande uttalade orsaker som jag kunde utläsa mellan raderna. Ett sätt att synliggöra detta är att använda det teoretiska vertyget accounts. De bakomliggande uttalade orsakerna kallas i detta sammanhanget för bakgrundsförväntningar. Exempel på bakgrundsförväntningar kan vara att klienter alltid måste gå i behandling innan de kan klara av en bostad. Jag beskriver detta kort här och kommer att ta upp det ytterligare i analysdelen.

Ett account är ett språkligt verktyg som kan användas av en aktör när dennes beteende ifrågasätts. Detta verktyg används för att upprätthålla social ordning och undvika konflikt eftersom man genom språket fyller i gapet mellan förväntat och verkligt beteende (Scott & Lyman 1968). Ett account är ett uttalande som ges av någon för att förklara oväntat eller olyckligt beteende, antingen beteendet eller handlingen, är ens eget eller någon annans. För att specificera sig skiljer Scott & Lyman på "förklaringar" och accounts. Förklaringar är uttalanden som ges i situationer när opassande beteende inte blir ett problem eller hotar ett vänskapligt förhållande mellan aktörer. Dock finns det likheter mellan begreppen. Enligt Scott & Lyman finns flera olika typer av accounts, två av dessa är ursäkter och rättfärdiganden. Dessa är de två som är relevanta för min undersökning. Båda använts när en person upplever att denne anklagas för att ha gjort något som är fel eller på något sätt opassande. Ett rättfärdigande är ett account som ges när personen i fråga tar på sig ansvaret för det inträffade, men medger inte att det skulle vara fel att handla på det viset. Genom att ursäkta ett beteende ifrånsäger sig personen ansvaret för handlingen men erkänner samtidigt att den är fel (ibid)

Organisationsteori

Mina intervjupersoner arbetar inom socialtjänstens organisation. Jag vill förklara en del av deras svar med hjälp av teorier om organisationers förändring. Ahrne och Papakostas (2002) skriver i *Organisationer, samhälle och globalisering* om organisationers tröghet. Trögheten kan innebära en oförmåga att förändras tillräckligt snabbt vilket omöjliggör förnyelse. Samtidigt är de inte tillräckligt långsamma för att gå under. Den organisatoriska oförmågan är ett resultat av tre faktorer, de kollektiva resurserna, beslutsprocesserna och en oförmåga att se behov av eller möjlighet till förändring. De kollektiva resurserna i socialtjänstens fall borde vara människorna, den interna kunskapen och de förtroendekapital som organisationen har till sitt förfogande, dessa är de redskap som styr organisationens kollektiva handlande och avgör vilken verksamhet den har möjlighet att bedriva. Dessa faktorer, som är organisationens makt, styrka och handlingsförmåga, kan ha tagit långt tid att bygga upp. Vid övergripande förändringar riskerar mycket av detta att gå förlorat. Regler, beslutsprocesser och organisationskultur skapar en oförmåga att göra saker på ett annorlunda sätt. Men dessa faktorer förenklar samtidigt samordningen av människors handlingar och överföringen av kunskap mellan medlemmarna i organisationen. Den skapar också en stabilitet som kanske är en förutsättning för ett samordnat kollektivt handlande. Det kan till och med finnas en motsättning mellan god handlingsförmåga och förmåga till förändring. Det kan också vara så att organisationen har svårt att se möjligheter och problem i sin omgivning. Organisationer har skapat sitt eget kontroll och informationssystem som bygger på viss information men som utesluter annan form av information. Detta kan göra att det blir svårt för medlemmar inom organisationen att förmedla nya influenser i samhället (Ibid)

Lipsky och *Street level bureaucrats*

Lipsky (1980) kallar de personer som arbetar inom den offentliga sektorn och som har ett ganska stort handlingsutrymme i utförandet av sina arbetsuppgifter för *street level bureaucrats*. På svenska brukar dessa personer kallas för gräsrotsbyråkrater. De socialarbetare som jag intervjuat i denna studie kan ses som gräsrotsbyråkrater. I analysen kommer jag att diskutera deras utsagor utifrån detta perspektiv vilket är anledningen till att jag tar upp detta här. Socialsekreteraren måste rätta sig efter de direktiv som kommer uppifrån organisationen och som grundas i politiska beslut. Samtidigt måste de möta de behov som kommer från klienter. För att lösa detta dilemma har socialarbetare

ofta ett visst handlingsutrymme som innebär att de kan fatta beslut på egen hand. Socialsekreteraren har tolkningsföreträde vad gäller klientens behov vilket innebär att det är socialsekreterarens tolkning av klientens behov som kommer att ligga som grund för eventuella beslut. Socialsekreterare arbetar ofta under förhållanden som innebär att de resurser de har till sitt förfogande är försmå i förhållande till de arbetsuppgifter de förväntas lösa.(ibid).

Metod

Val av metod

Jag har valt att använda kvalitativ metod. Att undersöka vad socialsekreterare tycker och tänker om en metod tycker jag kräver att man har möjlighet att ställa ganska öppna frågor. Jag har använt mej av semistrukturerade intervjuer eftersom jag ville kunna ställa följdfrågor och anpassa dessa lite efter vad respondenten spontant kom in på. Min studie har en induktiv ansats. Jag har inte några på förhand bestämda teorier utan jag har låtit det empiriska materialet styra vilka teorier som är relevanta i mitt arbete (May 2005). Aspens (2007) skriver att teorin skapas gradvis genom en kombination och insamlandet av empirisk material, och genom analyserande av detta material. Jag har spelat in mina intervjuer och sedan transkriberat dem. Att transkribera intervjuerna gav ganska mycket eftersom det tog lång tid och jag hann tänka igenom vad varje svar innebar, något som jag inte hann med riktigt under själva intervjun. Jag har tagit avstamp i tidigare forskning när jag analyserat mitt material. Genom att studera vad tidigare forskning kommit fram till har jag kunnat jämföra detta med mitt material och på så sätt kunna styrka och utveckla min analys.

När jag började med uppsatsen tänkte jag att jag skulle välja en kommun och att resultatet skulle gälla bara denna kommunen. Men när jag började se mej om efter respondenter var det inte lika lätt att finna som jag trodde. De personer jag ville intervjua var ibland inte intresserade av att ställa upp eller så hade de inte tid. I något fall var de rent av trötta på att svara på frågor från studenter. Detta faktum har blivit ett problem eftersom mitt empiriska material blivit mindre än jag tänkt mej. När det stod klart för mej att mina respondenter skulle vara geografiskt utspridda över landet bestämde jag att jag skulle göra intervjun över telefon.

Telefonintervjuer

Alan Bryman (2011) menar att telefonintervjuer har vissa fördelar när det gäller kostnader. I mitt fall var det att föredra eftersom mina respondenter var svårtillgängliga geografiskt. Det var svårt att få ihop tillräckligt många respondenter och att intervjuas per telefon gjorde det möjligt att söka intervjupersoner i hela landet. Vidare menar Bryman att skillnaderna kvalitetsmässigt på telefonintervjuer och intervjuer ansikte mot ansikte inte är särskilt stora. Ibland kan det vara lättare att svara på känsliga frågor om inte intervjuaren sitter framför en. En nackdel med telefonintervjuer är att intervjuaren inte kan se respondentens kroppsspråk och då kan gå miste om information som t.ex. obehag, bryderi och förvirring. Andra problem kan vara tekniska, det kan vara svårt att spela in. Detta var dock inget problem för mej då jag spelade in intervjun direkt på telefonen. Undersökningar som gjorts visar att telefonintervjuer genererar detaljerade väl övervägda svar av det slag som kvalitativa forskare vanligen är ute efter (ibid).

Urval

Urval handlar om att forskaren oftast inte har tid, pengar eller möjlighet att studera alla empiriska instanser som om möjligt vore det ideala. Målet är att förklara hela området som studien täcker med endast ett fåtal av de individer som utgör förklaringsdomänen (Aspers 2007). För mitt syfte har det varit naturligt att använda mig av ett rollrelationellt perspektiv vilken innebär att urvalet inriktas på en viss roll, t.ex. ett yrke. Mitt urval har på så vis varit enkel då jag velat intervjuas socialsekreterare vilka är lätta att identifiera. Socialsekreterare har både ett klient perspektiv och ett organisationsperspektiv vilket är nödvändigt för mina syften och frågeställningar. I denna studie har jag använt mig av så kallat bekvämlighetsurval eftersom det funnits vissa besvär med tillgängligheten (Bryman 2002). Bryman (2002) menar att denna urvalsmetod ibland används då kravet på representativitet inte anses vara av betydande vikt eftersom intervjuens mål är att göra en djupgående analys. Aspers (2007) skriver att det kan vara ett problem för forskaren att selektera på bästa sätt för att kunna förklara det som avses förklara inom projektets ekonomiska och tidsmässiga ramar. Selektionen kan kompliceras ytterligare av att forskaren ifrån början inte vet vad som skall selekteras, vilket gör att grunden för urvalet kan komma att ändras under forskningsprocessen. Jag har gjort en fjärde intervju som jag inte använt mig av eftersom min uppsats bygger på vad tjänstemän inom den kommunala verksamheten tänker kring mina teman. Denna intervjupersonen arbetade på statsmissionen. Att jag

ändå gjorde denna intervjun beror på att jag från början inte var riktigt klar över hur min avgränsning skulle se ut. När jag väl var klar med avgränsningen fanns det inte tid att göra ytterligare intervjuer. När det gäller bevisvärdet på det material som urvalet genererat är det hos många accepterat att kvalitativ forskning innebär delvis andra grunder för bedömning av bevis än kvantitativa. Frågan om antalet intervjuer skall istället relateras till den totala kvaliteten på det bevis som forskaren har tillgång till t.ex. intervjuer. Har man bara tillgång till ett stort antal dåligt genomförda, korta intervjuer som inte handlar om ämnet kan aldrig en ökad mängd kompensera för bristande kvalitet(Aspers 2007).

Reliabilitet och validitet

Bryman (2002) menar relevansen i dessa begrepp inte är lika hög för kvalitativ forskning som för kvantitativ. Frågan om validitet har nästan enbart med mätning att göra och mätning är inte det främsta intresset för kvalitativ forskning. Frågan är om detta begrepp har betydelse för kvalitativa undersökningar överhuvudtaget (ibid). Reliabilitet eller tillförlitlighet är ett mått på hur ett tillvägagångssätt ger samma resultat vid olika tillfällen under i övrigt lika omständigheter. Validitet eller giltighet är ett mått på om en viss fråga mäter eller beskriver det man vill att den skall göra. Om en fråga inte är reliabel saknar den också validitet (Bell 2000). Reliabilitet är svårt att uppnå inom kvalitativ forskning eftersom det är omöjligt att frysa en social miljö och de betingelser som gäller vid inledandet av en speciell studie. Bryman skiljer på extern och intern validitet och menar att intern validitet kan vara en styrka i kvalitativa undersökningar då forskaren spenderar mycket tid med den sociala grupp som denne ämnar undersöka och därmed kan säkerställa en hög grad av överensstämmelse mellan begrepp och observationer. Den externa validiteten blir däremot problematisk att uppfylla då kvalitativa forskare tenderar att använda sig av fallstudier och begränsade urval. Med detta sagt är det svårt att avgöra graden av validitet och reliabilitet i min lilla undersökning. Jag har försökt utforma frågor så att de inte skall kunna feltolkas utan att intervjupersonen verkligen skall svara på den fråga jag har ställt. Jag har använt en intervjuguide som finns som bilaga till uppsatsen så att läsaren kan se vilka frågor jag ställt. Jag har spelat in och transkriberat intervjuerna för att kunna ge en så rättvisande bild av intervjupersonerna som möjligt. En annan sak som jag vill ta upp här är att denna uppsatsen påbörjades våren 2010 men färdigställdes först 2012. Detta innebär att det empiriska materialet samlades in 2010. Jag har funderat över att göra fler intervjuer men insåg att det inte var möjligt. Under våren 2010 var Housing-First en ny modell som många inte hört talas om. Mycket har hänt sedan dess och därför

skulle intervjuerna göras under helt andra förutsättningar idag. Detta skulle försvåra analysen och syftet med uppsatsen skulle gå förlorad.

Etiska överväganden

Grundläggande etiska frågor rör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet. Några etiska principer för svensk forskning är informationskravet som innebär att forskaren bör informera berörda personer om undersökningens syften. Deltagarna skall veta att deras medverkan är frivillig och att de när som helst kan hoppa av. Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva bestämmer om de skall medverka eller inte. Konfidentialitetskravet står för att uppgifter om deltagarna skall behandlas med största möjliga konfidentialitet. Uppgifter om de medverkande skall förvaras så att obehöriga inte kan komma åt dem. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlas in bara får användas för det speciella forskningsändamålet. Jag informerade mina intervjupersoner genom att skicka ut ett mail till alla där det stod att det rörde sig om en C-uppsats och vad den handlade om samt att den inte skulle användas i några andra syften än detta. I mailet informerade jag även om att medverkan var frivillig och att man när som helst kan dra sig ur. Personuppgifterna hos intervjupersonerna skyddas genom att stad, förvaltning, namn fingerats både i transkriberingen och i uppsatsen (Bryman 2002).

Empiri och Analys

I denna del av uppsatsen kommer jag att redogöra för mitt empiriska material. Jag börjar med en presentation av mina intervjupersoner som de själva beskrivit sig och sitt arbete. Detta för att läsaren skall få en så rättvisande bild av intervjupersonerna som möjligt. Senare kommer jag att analysera mitt material med hjälp av de teoretiska verktyg och tidigare forskning som jag beskrivit i avsnittet om teori. I den fortsatta framställningen kommer jag att referera till mina intervjupersoner som A, B och C.

I mina intervjuer återkommer svar som syftar till att förklara hur man arbetar idag och varför Housing-first skulle bli problematiskt att införa i deras kommun. Utifrån det empiriska materialet är möjligt att dela in dessa förklaringar i fyra olika teman.

- Kategorisering av klienter- boendet är inte problemet

- Hänsyn till andra boende
- Socialtjänstens beroende av andra aktörer
- Tröghet i organisationen

Presentation av mina intervjupersoner

Intervjuperson A jobbar i en större stad i Sverige. Intervjuperson A:s arbetsuppgift är att förmedla boenden till upphandlade partners och det rör sig om cirka 500 lägenheter. Kommunen har 1200-1300 lägenheter och vill man ha någon av dessa måste man gå via A eller någon av A:s fyra kolleger. Klienterna kommer inte i kontakt med A direkt utan med sin handläggare på socialkontoret och sen tar dom kontakt med A via mail eller telefon. Handläggaren skickar ett underlag till A där det står förutsättningarna som beskriver klienten ganska väl och ganska ofta ringer A för komplettering. I detta underlag får man fram önskemål och färdigheter och om man har någon psykiatrikontakt. Vissa boenden kräver att man har en psykiatri kontakt. A har ett stort antal skiftande boendeformer för att kunna matcha klientens behov. När underlaget har kommit så jagar A och A:s kolleger boenden åt klienten. Om inte det som passar bäst finns tillgängligt för att det är upptaget eller kö så antingen kösätter A eller så får A ta något annat alternativ. A menar att boendena förutsätter alltid någon form av boendestöd så det är inte bara en lägenhet utan olika former av stöd. A säger att de är väldigt bra på att föra statistik på sina klienter, exempelvis om de är män eller kvinnor. Vid behov kan vi leverera denna statistiken till socialkontoret eller statsförvaltningen. Valet av boende styrs av A:s, handläggaren och klientens samlade bedömning.

Intervjuperson B arbetar i en större stad i Sverige och kallar sig bostadssekreterare. B har hand om det bostads sociala programmet som riktar sig till missbrukare. Klienterna kommer först i kontakt med en handläggare, och sedan om det har bött på ett nyktert boende eller något behandlingshem läggs det in en remiss till C om boende. Sedan får klienterna önska var de vill bo och hur stor lägenhet de vill ha. Därefter försöker C matcha det så gott det går. De klienter som kommer till C har missbruksproblematik samt psykiska funktionshinder. Är klienterna inne i ett aktivt missbruk sätter man inte in dem i det bostadssociala programmet. C menar att det förekommer att klienterna dricker och knarkar

ute i lägenheterna men så länge de sköter den andra planeringen så är det okej. Det bostadsociala programmet har 129 lägenheter till sitt förfogande.

Intervjuperson C kallar sig utredare och arbetar i en större stad i Sverige. C tar emot ansökningar från personer som söker hjälp med boende, därefter beslutar C om boende och insatser. Detta gör C i samråd med sin chef, C fattar inte beslut på egen hand. Klienterna kommer i kontakt med C på olika sätt, vissa ringer andra kommer på besök till boendejouren som har öppet två timmar om dan. De som söker sig till C har olika typer av social problematik exempelvis psykiska problem, relationsproblem, missbruk eller enbart boendet. De boenden som erbjuds är härbärgsboenden, dels ett som de bedriver själv Sedan har C även upphandlade platser på boenden som drivs i privat regi. Därutöver har C lägenhet som hyrs ut i andra hand till familjer och även till personer utan barn. Det finns även drogfria kollektiv där det placeras personer som kommer från behandlingshem till exempel. C använder sig av en typ av trappstegsmodell där egen lägenhet är det slutliga målet.

Jag har intervjuat personer som handlägger boendefrågor på den socialförvaltning där de arbetar. Mycket av det som intervjupersonerna svarade handlade om andra problem som klienterna hade, och hur man matchade klienters problem med olika boendeformer. För att återgå till Accounts, som jag beskrivit i avsnittet om teori, kan man göra olika tolkningar av intervjupersonernas svar. Detta är ett av många sätt att tolka och förstå mina intervjusvar och jag hävdar inte på något sätt att detta skulle var hela sanningen. Däremot är det av intresse att använda detta verktyg just i detta fall då intervjupersonernas arbetsmetoder ses i ny belysning då de jämförs med Housing-first. Det är möjligt att intervjupersonerna har upplevt att Housing-first på något sätt ifrågasätter deras arbetsmetoder och att de känt sig tvungna att försvara dessa genom att på olika sätt ursäkta eller rättfärdiga varför det inte används sig av just denna modell eller varför de använder sig av de metoder som de gör. Detta antagandet kan baseras dels på att socialtjänstens arbetsmetoder ofta utsätts för kritik från allmänheten och medier (Löfstrand 2005) och att Housing-first som är nytt och oprövat anses har goda resultat, åtminstone i andra länder. Men inte minst på att Housing-first står för en tankegång där man anser att det är bostadsproblemet som måste lösas först för att personen skall finna kraft att ta itu med sina övriga problem, vilket är tvärtemot hur man arbetar idag då man är fast i ett behandlingstänkande där behandling och boendetrappor måste föregå en egen lägenhet. Accounts som används inom forskning syftar till att ursäkta eller rättfärdiga ett agerande i relation till andra människors

ifrågasättande av denna handling (Knutagård 2009). När accounts ges är det viktigt att de sätts in i de sammanhang där de ges. Scott och Lyman (1968) kallar detta för bakgrundsförväntningar. Knutagård skriver att "i en intervjusituationer kan ursäkter eller rättfärdigande ges till mej som forskare om frågeställningarna medför att de upplever att de ställs till svars för något". Accounts som ges i dessa situationer kan också förhålla sig till bakgrundsförväntningar som socialsekreterare tänker sig att allmänheten har. Accounts kan även ges när tjänstemän upplever att de befinner sig i en situation där de saknar alternativ och tvingas använda sig av lösningar som de själva ifrågasätter.

Bakgrundsförväntningar är viktiga för att förstå vem som "accountar" för vad och inför vem dessa ursäkter eller rättfärdigande ges (ibid). Jag kommer inte att gå in och precisera vilken typ av accounts varje citat kan vara utan det som är intressant är att synliggöra de förklaringar man ger när det arbete man gör ifrågasätts.

I inledningen till denna uppsats skrev jag om regeringens senaste kartläggning av hemlösheten. Denna kartläggning utmynnade i en strategi med mål och insatser för det fortsatta arbetet med att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Kommunerna är en av aktörerna i genomförandet av strategin. Strategin som löpte under åren 2007- 2010 presenteras i fyra punkter.

1. Alla ska vara garanterade tak över huvudet och erbjudas fortsatta samordnade insatser utifrån individuella behov.
2. Antalet kvinnor respektive män som är intagna eller inskrivna på kriminalvårdsanstalt, behandlingsenhet, har stödboende eller vistas på hem för vård eller boende (HVB) och inte har ordnad bostad inför utskrivning ska minska.
3. Inträde på den ordinarie bostadsmarknaden ska underlättas för kvinnor respektive män som befinner sig i boendetrappor, träningslägenheter eller andra former av boenden som tillhandahålls av socialtjänsten eller andra aktörer.
4. Antalet vräkningar ska minska och inga barn ska vräkas.

För att besvara mina frågeställningar som handlar om hur man ser på sin egen verksamhet och om man anser att man når upp till ställda krav om att tillhandahålla boenden till kommunens medborgare frågade jag mina intervjupersoner om de tyckte att

deras organisationen uppfyllde de krav man har för att lösa hemlöshetsproblematiken. Så här svarade mina intervjupersoner. Intervjuperson A.

Ja...vår organisation är ju att vi samarbetar med andra organisationer till att börja med...Vi är ganska lyhörda för ..hela tiden så har vi att försöka bedöma omvärlden och hur efterfrågan ändrar sig...jag tycker vi är bra på det får jag säga..det finns en tröghet i organisationen i många fall men jag tycker ju att vi försöker verkligen anpassa oss efter rådande läge...sen är det ju så här att många av stats delarna har ansträngd ekonomi...det påverkar ju naturligtvis deras köp för då kommunen köper av kommunen.....deras ekonomiska läge...och visst har det märkts av med krisen absolut...vi har fått slimsa organisationen lite grann men nu tror jag att det är tillbaka...jag tycker ..så att svaret är jag tycker det är bra i det stora.

Intervjuperson B svarade.

Man försöker...Det är en pengafråga.

Intervjuperson C svarade.

Ehh ja det är ju svårt att säga..det finns problem kvar alltså..vi löser inte problemen det gör vi inte..det kommer hela tiden nya personer som får problem med boende och vi är rätt mycket..vi jobbar med hakan ovanför vattenytan för att få till en lösning..för vi tvingas ju placera barnfamiljer på hotell till exempel vilket givetvis inte alls är bra för barn och för familjer och så här så ehh man kan ju inte säga att man är i hamn det kan jag inte tycka...men samtidigt det finns ju.. alltså vi i stadsdel??? har rätt mycket hjälp ändå jag vet att vi har mindre antal barn på hotell till exempel än en del andra stadsdelar har fast vi ändå har den största hemlösheten i Stad???.

Här finns lite variation i svaren. Man anser att det finns en del brister, anledningen man anger är resursbrist, exempelvis "många av statsdelarna har ansträngd ekonomi". Svaren visar även att man är nöjd med det man gör även om det till viss del skulle kunna bli bättre. Jag vill påpeka att jag inte har presenterat de fyra punkterna för intervjupersonerna

utan tagit för givet att de känner till vilka krav de har på sig från regeringshåll. Dessa svar är intressanta därför att man till viss del inte löser hemlöshetsproblemet med de metoder man använder idag och därav finns det ju ett behov av andra metoder, varav en möjlighet skulle kunna vara Housing-first.

Kategorisering av klienter- boendet är inte problemet

Genom att dela in klienterna i kategorier utifrån vilka andra problem som de har, eller anses ha, fokuserar man på att hitta lösningar på dessa, till exempel genom behandlingar eller andra boendeformer som inte är en riktig bostad. Man fokuserar på att bedöma vilken kategori klienten tillhör för att sedan matcha detta med en behandling eller boendeform. När någon rättfärdigar en handling, enligt tidigare beskrivning av begreppet accounts, tar denne på sig ansvaret men erkänner inte att handlingen är fel (Knutagård 2009). På detta vis kan man rättfärdiga att man inte erbjuder bostäder till hemlösa då man anser att de har andra problem som dels måste identifieras och sedan åtgärdas. Bakgrundsförväntningarna kan i detta fallet vara att man anser att hemlösa är i behov av vård och behandling innan de kan erbjudas en lägenhet. Intervjuperson A säger följande.

Vi är ganska väl utbyggda här med våra resurser i kommunen och dom andra som finns stadsmissionen och räddningsmissionen och privata aktörer...så tror inte jag att nån skall behöva vara hemlös i den bemärkelsen att man fryser ihjäl ute och det gör man kanske ändå men det beror inte på bristen på tak över huvudet.

Citatet kan tolkas som att bristen på bostäder inte är problemet i denna kommunen. Man försvarar sina arbetsmetoder men menar att bostad inte löser problemet för alla. A säger också att efterfrågan på drogfria boenden har minskat i denna kommunen och att efterfrågan på lägenheter har ökat. Detta har gjort att flera av kommunens kollektiva boenden har fått problem att gå runt. Jag frågade vem söker sig till er? Intervjuperson A svarar.

Jaa man kan väl säga såhär dom boenden vi har att erbjuda är egentligen alltid nån form av utav boendestöd så det är inte bara en lägenhet utan nån typ av stöd...det finns alltid nån form av ..från referensboenden det kan vara från ett par kvällar i månaden ner till dygnet runt personal det finns

hela klustret. Det är en stor fråga som jag skulle kunna svara på i två timmar känns det som om jag skall beskriva allt vi tillhandahåller. Men klienterna i sin tur om vi skall titta på dom då har vi naturligtvis statistik på det. Vi är väldigt noggranna med statistik här.

A beskriver sina klienter genom att redogöra för den mångfald av boendeformer man har att erbjuda. Fokus flyttas från klienterna till boendeformerna och vad som kännetecknar dessa. På samma fråga svarar intervjuperson B.

Ja..det är ju väldigt olika det men det kan ju vara all typ av social problematik...sen kan det ju vara klienter som bara har just problem med boende som inte har psykiska problem relationsproblem eller missbruk vad det nu må vara utan bara inte har någonstans att ta vägen.....men det kan vara missbruk och psykiska problem och våld och hot så man måste fly

Intervjuperson B menar att det finns de som bara har boendet som problem, men lägger till att det rör sig om personer med missbruk , psykiska problem eller personer som blivit utsatta för våld och hot. Jag frågade mina intervjupersoner hur de uppfattat Housing first. Intervjuperson B svarar följande.

Så som jag ser det så kan man inte ta en människa ute från gatan och sätta i en lägenhet.

Enligt intervjuperson B kan man inte flytta folk från gatan till en lägenhet. Glappet är för stort mellan gatan och lägenheten och något måste ske däremellan. Detta blir ett sätt att rättfärdiga varför man inte genast kan erbjuda en lägenhet. Något måste ske innan dess och det är denna personens bestämda uppfattning att de som lever på gatan kan inte bo i en lägenhet. Man förstärker detta faktum genom att använda "gatan" som stark kontrast till lägenhet. Genom att säga att "så som jag ser det" antyder C att det rör sig om C:s personliga åsikt i frågan. Intervjuperson C säger följande.

Och sen tycker jag väl också att det här är ett frågetecken...jag vet ju att det finns personer som gärna vill ha en lägenhet men totalt vägrar andra typer av insatser...alltså som.. ja jag vill ha en lägenhet...personen som kanske varit hemlös i tio år och lever ute...dom här lite mer vilda klienterna om man nu får säga det ..som är lite överlevare....ehhh många av dom tänker liksom

bara jag får en lägenhet så...man tackar nej till alla typer av boenden det är bara lägenhet man vill ha...och..jag vet ju också att man tackar nej till insatser och själva modellen bygger på att man skall hjälpa klienten jättemycket.

Här presenteras en version av HF som liknar det man använder idag men man identifierar en del svårigheter med detta förfarande. Man menar att vissa vägrar ta emot insatser. Housing-first innebär inte ett tvång på insatser men C menar att så är fallet och att det inte går att införa modellen av denna anledningen. Samma intervjuperson säger senare.

Det med Housing-first men det är långt till..det är lite långt ifrån verkligheten.

Man ställer upp verkligheten som en kontrast till Housing-first. På så vis förstärks det C sagt innan om klienter som inte vill ta emot insatser och Housing-first framstår som en omöjlighet. Jag frågade mina intervjupersoner hur de trodde att deras arbete skulle förändras om man började med Housing-First. Intervjuperson A.

Förmedlingen av boendet skulle naturligtvis bli enkelt men man skulle iallafall även om det var uttalat få bedöma vad chansen är att den här killen klarar en lägenhet..det kommer man ju inte ifrån.

Men det skulle ju minska målgrupptänket naturligtvis.. Den här sorteringen kanske skulle bli mindre uttalad...ja intressant

A beskriver Housing-First som den enkla vägen men att man inte kommer ifrån att man måste göra bedömningar. Modellen framstår som orealistisk då man anser att det alltid är nödvändigt att göra bedömningar först. Jag ställde frågan Vad kan ni erbjuda era klienter? Intervjuperson B svarade följande.

Ja men det är ju inte så att dom får lägenhet det första dom får här utan man får ju först utreda vad är problemet.

Vissa kommer ju bara och vill ingenting egentligen och då erbjuder man ju inte dom någon bostad precis..

Intervjuperson C.

Det svåra är ju som jag vet att det finns personer som inte är beredda att ta emot insatser.

Sahlin (1994) skriver om den kluvna klientbilden och att bedömare delar upp klienter i stackare och skurkar, två sins emellan oförenliga bilder. Jag skulle vilja koppla citaten ovan till detta och menar att de intervjupersonerna syftar på i dessa fall är just skurken som Sahlin beskriver det. Stackare och skurk är beteckningar på sådana varandra uteslutande klientbilder som ständigt beskrivs och skapas i professionella sammanhang. Dessa två kan inte fångas samtidigt då var och en av dem osynliggör de väsentliga elementen i sin motbild. Sahlin menar att tre slags egenskaper eller attityder frammanar bilden av skurkstereotypen hos bedömare. Dessa tre är lögnaktighet, avsaknad av skam och anspråksfullhet. Förutsättningar för denna typ av polarisering av klienter kan finnas i myndigheters konkreta praktik. Ärendehandläggningen består av ett en rad motiverade ställningstagande och beslut av ja/nej karaktär. Att framställa den som får avslag på sin begäran som skurk och därför inte "är värd", "inte förtjänar" eller "är inte i behov av" de han begär kan då betraktas som en moralisk legitimering av beslutet att inte ge honom de han vill ha. Tvärtom kan bilden av stackaren framställas som försvar för ett beslut att säga ja till hans begäran. Järvinen (1998) skriver om vissa hemlösa som anses omotiverade och att bristen på motivation från klientens sida bidrar till att denne inte prioriteras när det gäller att finna boenden.

Hänsyn till andra boenden

Detta är ett argument som återkommer i mina svar då jag ställer frågor angående Housing-first. Man anger alltså detta som skäl till varför det är omöjligt att införa Housing-first. Knutagård (2009) skriver att de förklaringar som ges ibland har en moralisk dimension, exempelvis om en handling anses vara rätt eller fel. Sahlin (1996) skriver i *På gränsen till bostad* om den störande grannen och hur detta påverkat socialtjänstens möjligheter att skaffa bostäder till sina klienter. Vidare skriver hon hur en hel föreställningsvärld byggs upp ägnad att bekräfta hur skadlig den störande grannens existens är. Teorin om hur ett socialt problem genomgår en kollektiv definitionsprocess för att sedan genomgå ytterligare processer för att bli legitim härstammar från Blumer (1971). Sahlin beskriver hur den störande grannen genomgått olika definitionsprocesser och

därmed en definiering och distansering av det som är störande, men också en definiering av offren dvs. de som blir störda. En naturlig följd av detta blir också en fördelning av skuld och oskuld. Jag frågar intervjupersonerna hur de tänker kring Housing-first. Intervjuperson C ger följande svar.

Jag vet ju inte om de har andra hyreslagar andra länder som gör det lättare att säga upp folk men här vet man att om man inte flyttar på sig så kan det ta ett halvår innan fogden..innan man får ut personen med hjälp av kronofogdens hjälp ju...och då kan ju hela huset ha blivit stört jättemycket.

Just med grannar och såhär jag har ju lite svårt att se att grannar då om någon skulle flytta in med förstahandskontrakt i ett vanligt hyreshus att grannar skulle acceptera det liksom för kommer man rakt från gatan..då det är en lång väg innan man kan liksom till att klara av ett ordnat liv eller hur man skall uttrycka det....Jag har ju svårt att se att grannar har så hög acceptans mot detta.

Sen kommer ju den frågan in tycker jag också..det är väldigt stort antal bostadssökande och överhuvudtaget bostadslösa och det kan man ju uppleva märkligt om man har massiva problem går före i boköer.

C menar att grannar inte kommer att acceptera att personer som "kommer rakt från gatan" bosätter sig i samma hus. Att använda frasen "kommer rakt från gatan" förstärker polariseringen mellan klienter och andra bostadssökande. C menar också att det kan upplevas märkligt om vissa går före i boköer. Om man relaterar till Sahlins resonemang om skuld och oskuld är ju socialtjänstens klienter de som bär skuld då de som C beskrev det "har massiva problem" men ändå får gå före de som kanske stått länge i kö och för övrigt uppfyller de krav hyresvärden ställer. Dessa samt de grannar som blir störda är då de som är oskyldiga men som så att säga ändå utsätts för störningar. De svar C ger visar också att socialtjänsten tar ganska stor hänsyn till grannar och andra bostadssökande. En anledning till detta kan vara att socialtjänsten inte vill stöta sig med allmänheten och att deras uppgift traditionellt är att upprätthålla ordning i samhället. Enligt socialtjänstlagen är socialnämndens uppgift att medverka i samhällsplaneringen och tillsammans med andra samhällsorgan främja goda miljöer i kommunen bla genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna till goda levnadsförhållanden. Vidare står det att

socialnämnden skall även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och ungdom, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden skall i sin verksamhet främja den enskildes rätt till ar- bete, bostad och utbildning.

Intervjuperson A

Man kan väl säga såhär när det ligger i bostadsområde så är det lite striktare krav på att du skall klara dom här vanliga att inte ha störningar för det är känsligare för grannar.... Vi får inte behålla dom om det är för mycket liv helt enkelt.

Intervjuperson A förklarar att det är viktigare att klienter inte skall var störande för grannar om de bor i ett vanligt bostadsområde än om det bor på ett boende med andra hemlösa. Man tar hänsyn till grannar och är mån om att det inte skall bli störda. Detta är viktigt eftersom man annars kan bli av med lägenheten. A säger senare att man har lägenheter i fina och dyra statsdelar vilket man tycker är bra. Citatet handlar också om att man är beroende av att hyresvärderna tillhandahåller lägenheten till socialtjänsten för att kunna bedriva sin verksamhet.

Socialtjänstens beroende av andra aktörer

När jag ställer frågor kring housing återkommer förklaringar som har med andra aktörer att göra. Man hänvisar framför allt till hyresvärdar och menar att dessa inte kommer att ställa upp på de regler som Housing-first innebär. Sahlin (1996) skriver om ett fenomen som hon kallar gränskontroll. Hon menar att hyresvärdar bedriver gränskontroll för att värja sig mot fattigdom, eller för att inte riskera att inte gå med vinst. Hyresvärdarna är nämligen beroende av att alla lägenheter är uthyrda alltid och att hyresgästerna betalar hyran i tid varje månad. Hyresgästerna bör heller inte orsaka problem så att hyresvärderna och hyreshusets värde och status försämras. Intervjuperson C.

Alltså och då är det framför allt på grund av hyresvärdarna jag vet vi har ju svårt att få personer godkända till lägenheter bara för att dom har skulder eller såhär och jag vet ju att hyresvärdar ..jag har ju väldigt svårt att se att en hyresvärd skulle godkänna att det flyttar in en person som har ...som är

i aktivt missbruk eller som liksom eller som samlar på skrot eller vad det nu må vara” forst. jag tror det är ..det är ..jag är väldigt skeptisk till att hyresvärdar skulle göra en sådan helomvändning jag tror snarare att det går åt andra hållet

Intervjuperson A.

Förstahandskontrakt det är ju det som känns svårast för oss i vår stad att det är vem som skall ställa upp med förstahandskontrakt det är ju det skulle ju vara allmännyttan isåfall men det gör man ju inte

Om du tar ett forskningsresultat här som du har fått fram i USA så är det kopplat ..eller Danmark eller Tyskland eller Nederländerna för det är väl ofta dom länderna man pratar om så är det inte direkt översättbart för vi har så stort antal hyresrätter i Sverige.

A menar att det i forskning som gjorts i andra länder inte kan appliceras på Sverige eftersom hyresmarknaden ser så olika ut. Det största skillnaden är att vi i Sverige har mer hyresrätter och att man i andra länder där forskning kring Housing-First gjorts har mestadels bostadrätter. Detta menar A utgör ett hinder för Housing-First.

Men det intressanta är fortfarande vem som skall tillhandahålla lägenheterna för det tycker jag är kärnan i problemet...för att få de privata hyresvärdarna att ställa upp på det så måste dom ju bli garanterade att få in hyran och att det inte levs rövare där..de större privata aktörerna skall dom ställa upp så måste dom ju ha nån garant att dom får sälja bostödet annars så bär ju sej inte deras verksamhet.

Ja men det är helt avgörande med att vi skulle få tillgång till lägenheter..det är det som avgör hela frågan

Ett av de stora problemen med Housing-First är vem som skall tillhandahålla lägenheter. För att modellen skall vara genomförbar måste privata hyresvärdar vara garanterade att dels få in hyran och sälja bostödet. De samarbetspartners man har måste garanteras att deras verksamhet blir fortsatt lönsam annars kommer de inte att ställa upp på att genomföra modellen. Intervjuperson C

För det finns ju ehh det är inte säkert att psykiatrin ser på saken på samma sätt och dom är ibland väldigt svårtillgängliga och gör inte hembesök och såhär liksom och då..det måste ju vara ett helhetsbegrepp där alla är med.

C menar att en förutsättning för Housing-first innebär en helhetssyn på klienten och att psykiatrin inte finns tillgängliga för denna typ samarbete. Det krävs alltså förändring i arbetssätt och tänkande för de aktörer som är inblandade för att möjliggöra Housing-first. En annan aspekt kan vara att man överför ansvaret till andra aktörer för att så att säga skydda sig själv. C använder ordet "svårtillgängliga" som antyder en avsaknad av samarbetsvilja och att man håller sig på sin egen kant.

Tröghet i organisationen

Om tröghet i organisationer och trycket på förändring skriver Ahrne & Papakostas (2002). De menar att gamla organisationer, förändras sakta och i en riktning som finns inbyggd i deras struktur. Organisationers tröghet är dels en oförmåga att förändras snabbt eller radikalt men även en ovilja att förändras. Författarna menar dock att det snarare beror på oförmåga än på ovilja. Intervjuperson A

Att foga in det i det köp och säljsystem vi har nu det är nog i varje fall inte okomplicerat.

A menar att de Housing-first blir problematiskt att införa i den redan befintliga arbetsstrukturen. Det kan tolkas som ett argument mot Housing-first eftersom man inte är beredd att göra några stora förändringar i sitt arbetssätt utan försöker kompromissa för att få modellen att passa in i det man redan gör. Intervjuperson A

Det finns en viss tröghet i kommunen i många fall men jag tycker ju att vi försöker verkligen att anpassa oss efter rådande läge..

Intervjuperson B

Ja det är ju som sagt att det behövs mycket folk..och det tror jag inte vi får här i denna kommunen får vi avveckla grejor istället.

Det översta citatet talar sitt tydliga språk. C upplever att förändringar av det slaget som Housing-first skulle innebära går trögt. Men det visar också att C är medveten om att organisationen har ett tryck på sig att förändras och anpassa sig. Nästa citat visar att B upplever att Housing-first innebär att det behöver anställas mer personal och att man i denna kommunen istället drar ner på resurser. Organisationen förändras i fel riktning. Detta kan naturligtvis ha ekonomiska förklaringar. Frågan är dock om Housing-first innebär att det behövs anställas mer personal.

Ahrne & Papakostas (2002) har sammanställt ett antal olika källor till den organisatoriska trögheten. De menar att detta kan ge en större förståelse för trögheten och bidra till att skingra missförstånd om att det skulle vara önskvärt eller lätt att undvika den. När det gäller organisationers oförmåga till förändring finner man tre källor, de kollektiva resurserna, beslutsprocesserna och en oförmåga att se behov av eller möjligheter till förändring. De kollektiva resurserna utgörs av människorna, den interna kunskapen och det förtroendekapital som organisationen har till sitt förfogande. I dessa resurser ligger organisationens styrka, makt och handlingsförmåga, men också källan till tröghet. Dessa resurser har tagit långt tid att ackumulera och större förändringar organisationen inriktning gör att mycket av detta går förlorat. Beslutsprocesserna, regler och organisationskulturen utgör en annan källa till tröghet. Dessa bidrar till en oförmåga att göra saker på annorlunda sätt och förändringar går långsamt. Sammantaget utgör dessa två källor stommen i organisationens dagliga verksamhet och gör att den kan existera oberoende av enskilda medlemmar. Stabilitet i organisationen är en förutsättning för kollektivt handlande och för att samordna människors handlande men den innebär också en tröghet (ibid). Mina intervjupersoner vittnar om en tröghet som utgörs av de kollektiva resurserna och den interna kunskapen, dvs socialsekreterarna själva och deras kunskapsbank. De talar om svårigheter att infoga nya sätt att utföra arbetet på vilket troligen är just oförmågan att förändras som beskrivs ovan. Deras kunskap är baserad på de arbetsmetoder man hittills använt sig av och Housing-first innebär stora förändringar i organisationens alla led. Detta kan också förklara varför man spontant uttrycker en motvilja mot Housing-first. Man är van att göra saker på ett visst sätt och vill behålla den stabilitet man tidigare haft. Socialsekreterarna har inte möjlighet att agera på egen hand utan måste rätta sig efter organisationens förutsättningar och resurser. Man vill kanske inte heller riskera de samarbetspartners man redan har i form av t.ex. hyresvärdar genom att införa nya osäkra arbetsmetoder och på så vis hota den befintliga verksamheten. Intervjuperson C

Jag uppfattar det inte som en realistisk metod som kan användas här och nu

Det skulle kräva att man tänker helt annorlunda kring det ju..

Jag kan tolka detta som att C menar att Housing-first innebär så stora förändringar organisatoriskt att det till och med uppfattas som orealistiskt. Intervjuperson A

Ja det är ganska stor skillnad i hur man tänker man börjar i den andra endan så att säga bostaden först och sen...och man ser det som en förutsättning ju för att man skall reda ut sina andra..för att man skall kunna reda ut om man har missbruk eller psykiska problem så jag bara tänkte hur du skulle kunna..

Här är ännu ett citat som visar att det kan upplevas problematiskt att tänka i helt nya banor vad gäller arbetsmetoder.

Gräsrotsbyråkraternas dilemman

Vissa av mina intervjupersoner beskriver att de p.g.a. resursbrist ibland får fatta beslut om att placera klienter på härbärge mot klientens vilja trots att de kanske egentligen hade velat tillgodose klientens begäran på ett annat sätt. Socialsekreterare arbetar under förhållanden som ofta innebär att resurserna de har till sitt förfogande nästan alltid är försmå i relation till de arbetsuppgifter de förväntas utföra (Lipsky 1980). Socialsekreterarna är ofta de som allmänheten lägger skulden på när orättvisor och misstag tas upp och granskas av samhälle och media. I mitt intervjumaterial framgick det att socialsekreterarna är medvetna om, och tar allmänhetens åsikter på stort allvar. De visar till och med att de tycker att vissa insatser är nästan omöjliga endast på grund av att allmänhetens reaktioner skulle bli för negativa. Men gräsrotsbyråkrater måste också hantera klientens reaktion på de beslut som fattas. Dessa beslut påverkar i hög grad individens möjligheter till förändringar i sitt liv. Tvetydiga definitioner av vad socialarbetaren egentligen kan göra för klienter kan bringa hopp i hopplösheten för klienter. Sedan kan det visa sig att hoppet om en egen bostad istället blev en plats på ett härbärge och besvikelsen och ilskan riktas mot socialarbetaren. Besluten som fattas fördelar de

skattefinansierade resurser och allmänheten har ofta åsikter om vad dessa resurser bör och inte bör användas till. (Lipsky 1980).

Avslutande diskussion

Syftet med min uppsats har varit att undersöka hur enskilda socialsekreterare som handlägger boendefrågor tänker kring Housing-first och hur man förklarar sina egna arbetsmetoder i denna belysning. Studien har haft en induktiv ansats. Mina intervjuer har visat på att man tänker i banor där klienterna utgör olika kategorier beroende på vilka problem de har förutom bostadslöshet. Man fokuserar mycket på olika boendeformer och att hitta alternativ som passar för den enskilda klienten. Man har ett behandlingstänkande där bedömningar är en viktig del av arbetet man utför. När det gäller Housing-First anser man att modellen är problematisk på olika sätt. För att analysera mina intervjuer har jag använt mig av ett socialkonstruktivistiskt perspektiv då detta kan förklara hur olika kategorier och föreställningar konstrueras i socialtjänstens organisation. Jag har även förklarat intervjupersonernas utsagor med hjälp av organisationsteori och teorier om gräsrotsbyråkraternas dilemman. Då delar av intervju svaren visade sig ha vissa drag av rättfärdiganden och ursäkter har jag använt det teoretiska verktyget accounts för att tydliggöra detta.

Det framgår tydligt av mitt material att de personer jag intervjuat anser att Housing-first modellen är problematisk på flera sätt. Det första är att klienter inte anses klara av att bo på det vis som Housing-first föreskriver. Intervjupersonerna förbiser själva tanken med Housing-first då de verkar vara fast i ett behandling-först tänkande. Man jämför Housing-first med sina egna metoder. Man har ju redan lägenheter som man hyr ut i andra hand och som klienter inte klarar av att bo i. Skulle det då innebära någon skillnad om det var ett förstahandskontrakt. Inte mycket av de svar som gavs tyder på att intervjupersonerna tror att det skulle vara så. Men det fanns dock svar som antyder på att man ändå tänkt i dom banorna. En av mina intervjupersoner sa " *Har man någorlunda kontroll över sitt så är det väl en bra känsla att det är mitt eget, ja jag tror det höjer självkänslan, det finns också en känsla av att du vill vårda det för att det är ditt*". En annat problem som de alla var överens om är att det saknas lägenheter och man tror inte att det finns hyresvärdar som ställer upp och hyr ut under de förutsättningar som Housing-first innebär. Detta beror i sin tur delvis på att man måste ta hänsyn till grannar som eventuellt kan bli störda. Men är det socialtjänstens uppgift att ta

hänsyn till grannar? Enligt socialtjänstlagen skall socialnämnden i sin verksamhet främja den *enskildas* rätt till arbete, bostad och utbildning. Samtidigt skall de medverka i samhällsplaneringen och tillsammans med andra samhällsorgan främja goda miljöer i kommunen. Vidare står det i lagen att samhällsplaneringen skall bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Kanske är dessa uppgifter oförenliga när de både skall verka för den enskilda individen och samhället i stort. Men är det möjligt att utforma ett samhälle så att ingen blir störd och så att alla blir glada och nöjda? Och hur skulle det samhället isåfall se ut?

Mitt empiriska material består av endast tre intervjuer, men det finns en entydighet i svaren som tyder på att det skulle kunna röra sig om en allmän uppfattning hos socialsekreterare. Dock vill jag absolut inte dra några sådana slutsatser. Istället låter jag framtiden utvisa om Housing-first kan bli en lösning på det växande problem som hemlösheten är idag.

Referenslista

- Ahrne, Papakostas (2002). *Organisationer, samhälle och globalisering*. Lund : Studentlitteratur
- Aspers Patrik (2007). *Etnografiska metoder* . Malmö : Liber
- Beijer Ulla (2007).*Forskning om hemlösa i Sverige- En kunskapsöversikt* . Forsknings -och utvecklingsenheten Stockholms stad. ISSN 1404-3351
- Bell Judith (2000) .*Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur
- Berger Peter L. & Thomas Luckmann (1967). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. New York : Anchor books.
- Blumer Herbert (1971). *Social problems as Collective Behavior*. Social Problems, Vol. 18 No. 3 pp 298-306
- Bryman Allan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö :Liber
- Bryman Allan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö :Liber
- Järvinen Magareta (1998). *De dårlige selskab- missbruk, behandling och omsorg* . Holte:socpol
- Järvinen Margareta & Christoffer Tigerstedt red. (1992). *Hemlöshet i Norden*. NAD-publikation Nr 22. Helsingfors: Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning.
- Knutagård Marcus (2009). *Skälens Fångar-hemlöshetens organisering, kategoriseringar och förklaringar*. Malmö : Égalité
- Lipsky Michael (1980). *Street-Level Bureaucracy- Dilemmas of the individual in public services*. USA: Sage foundation
- Löfstrand Cecilia (2005). *Hemlöshetens politik: Lokal policy och praktik*. Malmö: Égalité
- May Tim (2005). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund : Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2006). *Hemlöshet i Sverige - omfattning och karaktär*. Artikelnummer 2006-131-16

Padgett K. Deborah, Leyla Gulcur, Sam Tsemberis (2006). *Housing First Services for People Who Are Homeless With Co-Occurring Serious Mental Illness and Substance Abuse*. Research on social work practice. Vol. 16 No 1. (elektronisk) <http://www.pathwaystohousing.org/Articles/PTHPublications>

Sahlin Ingrid (2007). *Den sekundära bostadsmarknadens följder och förändring i Lofstrand och Nordfeldt. Bostadslös- lokal politik och praktik*. Malmö: Elanders

Sahlin Ingrid (1996). *På gränsen till bostad- Avvisning, utvisning, specialkontrakt*. Lund: Arkiv

Sahlin Ingrid (1994). *“Stackare “ eller “skurk”- Om den klivna klientbilden*. Forsknings rapport/ Network for research in criminology and deviant behaviour at Lund University.

Scott Marvin B & Stanford M Lyman (1968). *“Accounts”*. American sociological Review. Vol 33 No 1 pp 46-62.

Socialstyrelsen (2010). *En fast punkt- Vägledning om boendelösningar för hemlösa personer*. Artikelnummer 2010-1-20

Socialdepartementet (2007). *Hemlöshet många ansikten mångas ansvar- en strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*. Artikelnummer S2007.014

Socialstyrelsen (2010). *Genomförande av regeringens strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2007-2009*. Slutrapport 2010. Artikelnummer 2010-6-33.

Stockholms Statsmission, Swärd Hans (2010). *Hemlös 2010-En statusrapport om de offentligas stöd till de människor som lever i hemlöshet*. www.statsmissionen.se

Swärd Hans (2008). *Hemlöshet*. Lund: Studentlitteratur

Swärd Hans & Meeuwisse Anna red. (2002). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur

Bilaga

Intervjuguide

1. Vad är din position här idag?
2. Hur länge har du arbetat här?
3. Hur kommer klienterna i kontakt med dig?
4. Vilken problematik har de klienter som kommer till er?
5. Vad kan ni erbjuda era klienter?
6. Arbetar ni efter någon specifik modell för att lösa klienters problem?
7. Vad tror ni det finns för orsaker till hemlösheten i er kommun?
8. Hur hörde du först talas om Housing First?
9. Hur har du förstått den här modellen ?
10. Vad tror du krävs av er organisation för att ni skall kunna använda er av Housing First?
11. Hur tänker du som handläggare om du skulle börja arbeta med den här modellen?
12. Tycker du att er organisation uppfyller de krav man har för att lösa hemlöshetsproblematiken?